

DIVINELY DIRECTED

פרשת חיי שרה תשע"ה

1 GENESIS

PARASHAS CHAYEI SARAH

24 / 3-14

all that was his: "Place now your hand under my thigh. ³ And I will have you swear by HASHEM, God of heaven and God of earth, that you not take a wife for my son from the daughters of the Canaanites, among whom I dwell. ⁴ Rather, to my land and to my kindred shall you go and take a wife for my son for Isaac."

⁵ The servant said to him: "Perhaps the woman shall not wish to follow me to this land; shall I take your son back to the land from which you departed?" ⁶ Abraham answered him, 'Beware not to return my son to there. ⁷ HASHEM, God of heaven, Who took me from the house of my father and from the land of my birth; Who spoke concerning me, and Who swore to me saying, 'To your offspring will I give this land,' He will send His angel before you, and you will take a wife for my son from there. ⁸ But if the woman will not wish to follow you, you shall then be absolved of this oath of mine. However, do not return my son to there."

⁹ So the servant placed his hand under the thigh of Abraham his master and swore to him regarding this matter. ¹⁰ Then the servant took ten camels of his master's camels and set out with all the bounty of his master in his hand and made his way to Aram Naharaim to the city of Nahor. ¹¹ He made the camels kneel down outside the city towards a well of water at evening time, the time when women come out to draw. ¹² And he said, "HASHEM, God of my master Abraham, may You so arrange it for me this day that You do kindness with my master Abraham. ¹³ See, I stand here by the spring of water and the daughters of the townsmen come out to draw. ¹⁴ Let it be that the maiden to whom I shall say, 'Please tip over your jug so I may drink,' and who replies, 'Drink, and I will even water your camels,'

2 Artscall Steve Chush

אֲרָם נַהֲרַיִם — Aram Naharaim [lit., Aram of the pair of rivers]. The country was so called because it was situated between two rivers [the Euphrates and the Tigris] (Rashi).

11-14. Eliezer's criteria. Eliezer was not interested in a wealthy girl for Isaac. He preferred someone of modest means, the kind who would go to draw water herself, not have servants do it for her (Malbim). Furthermore, since he was apprehensive that the girl's family might refuse to let her leave home for a marriage in a distant land, he proposed the following test in order that Abraham's relations would recognize God's hand in the ensuing events, and feel compelled to allow their daughter to leave home.

Furthermore, it is clear from the circumstances of the test [see below] that Eliezer would not even be influenced by miracles, only by the character of the girl.

13. נָצַב עַל-עֵיץ הַמַּיִם — Stand here by the spring of water. Eliezer wanted to see how the girl would behave away from her home atmosphere, so that he would have a better perspective on her character. For at the well, the girl would be natural and act in accordance with her own character. At home, however, her behavior might well reflect the constraints of her family's orders or expectations (Chizkuni).

14. וְאָמְרָה שְׂמָה וְנָסַיְתִי אֶשְׂקָה — And who replies, 'Drink, and I will even water your camels.' Thus, her response will go beyond my request, and she will offer all that is needed (Sforno).

THE CALL OF THE TORAH

3

R. Mark

LET HER BE THE ONE YOU HAVE DESTINED FOR YOUR SERVANT, YITZHAK. Some of our Sages disapprove of asking for a sign to point out the maiden designated by God. In this approach they see a certain similarity to pagan customs which put faith in omens to guide man along his way. However, Eliezer's words could be taken in the sense of determining the character of Yitzhak's wife-to-be who, above all else, would have to behave charitably to others, even to a foreign slave. This trait has henceforth become the chief virtue of the Jewish woman. (See the controversy on this subject between Maimonides and R. Avraham ben David in ה"ד עכו"ם פי"א ה"ד).

* Be that as it may, God answered Eliezer immediately. Eliezer was one of the three biblical personages, along with Shaul and Yiftah, whose requests were improper. For could not the maiden with the qualities he specified have been lame or blind? But out of love for Avraham, God generously fulfilled his wish and sent Rivkah (Taaniith 4a; cf. Tosafoth there).

שפתי חיים
בטח

4

מדוע לא עשה השתדלות?

אמנם צריך להבין מדוע באמת אליעזר לא עשה שום השתדלות, שגואר זאת ועוד הרי אליעזר בתחילת שליחותו עשה מעשי השתדלות, תחילה נאמר "ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך וכל טוב אדוניו בידו" (בראשית ב"ג). הטעין על הגמלים כל טוב אדוניו, ונוסף לזאת "שטר מתנה כתב ליצחק על כל אשר לו כדי שיקפצו לשלוח לו בתם" (רש"י שם). א"כ עשה את השליחות בפקחות והשתדלות גדולה, גם אחר בן שניהל המשא ומתן עם בתוראל לבן, תחילה אמר "לא אוכל עד אם דברי דברי" (שם). ואח"כ אמר "ותלך שרה אשת אדוני בן לאדני אחר זקנתה - רק בן יחיד בלבד - ויתן לו את כל אשר לך" (שם). מדוע סיפר כל זה? כדי לרצות ולפתוח ולעשות עליהם רושם, וכן הביא להם מגדנות ללבן ולכל אנשי ביתו, ובפרט מתגות לרבקה. א"כ מצד אחד עשה השתדלות גדולה מאוד, ומאידך סמך על תפלתו וכפי שחז"ל הגדירו שישאל שלא כהוגן, במקום להכנס לתוך העיר לשאול ולהתעניין על משפחת אברהם ורק אח"כ אם יהיה לו ספק יוכל לפנות בתפלתו אל ה', מדוע עוד קודם תחילת שליחותו סמך על תפלתו? "יבטח בה".

5

WHEN ELIEZER ARRIVED at the well, he said, "Hakrei na lefanai hayoim" in recognition of the Heavenly assistance he had received through the kefitzas haderech that brought him in the blink of an eye to Aram Naharayim. Yet it was primarily a prayer for the future.

HaRav Shlomo Zalman Auerbach זצ"ל once said that if a person does not pray for the future, his blessings may not continue. This, he explained, was why Leah's thanksgiving upon the birth of Yehudah, her fourth son, "this time I will thank Hashem," is followed by the words, "this time I will thank Hashem," is followed by the words, "And she ceased giving birth" (Bereishis 29:35). She was so overcome with thankfulness for what she had received that she neglected to daven for her blessings to continue. That is why Eliezer said, hakre na lefanai hayom, asking Hashem to continue blessing him, even though he had already experienced the miracle of kefitzas haderech.

We express a similar theme in Nishmas kol chai, the special prayer of thanksgiving added to the Shabbos and Yom Tov Pesukei D'Zimrah. Your mercy has assisted us until now, and Your kindness has not left us; do not abandon us Hashem our God, ever." Just as we have been blessed by Your mercy and kindness ad heynah, until now, do not forsake us lanetzach, ever.

*At a time of good fortune, it is always appropriate to give thanks, but this in itself is not enough. One who has received a considerable blessing and siyata d'Shemaya should not only thank Hashem, but also pray for continued Heavenly assistance. There is no guarantee for siyata d'Shemaya, and we must not take it for granted for even a single moment. Indeed, a person who has experienced firsthand the salvation of Hashem, yeshuas Hashem, should naturally see the need to pray for its continuation.

8

R. Salomon

The shortest line in the Avinu Malkeinuu prayer is "kaspeinu besefer zechuyos, inscribe us in the Book of Merits." Most people fly right through it. They concentrate when they ask for good health and when they ask for prosperity, but the book of merits? They don't even give it a second thought. But perhaps we should.

What does this mean, inscribe us in the book of merits? Either we have the merits or we don't. If we have earned the merits, He will undoubtedly enter them into our account even without our asking for it. And if we have not earned the merits, what do we expect Him to do for us? Enter a few extra ones in our account that we haven't earned? Are we asking Him to fiddle with the accounts?

R' Daniel Movshovitz of Kelm proposed quite an original explanation. Every Rosh Hashanah, God not only determines how much a person will earn but also how many opportunities he will have to perform mitzvos. How many opportunities will he be

given to perform a mitzvah and thereby build his share in Olam Haba, the next world, the eternal world, the only really meaningful world? So we beg of Him, "Inscribe us in the book of merits. Give us the opportunities to gain merits of eternal value. We are ready and willing to do the job."

ה' אור

הקרה נא לפני היום" (כד, יב) מגלגלין זכות על ידי זכאי

6

אליעזר עבד אברהם מתפלל על מה שהוא מבקש: "ה' אלוקי אדוני אברהם הקרה נא לפני היום" - אליעזר היה בטוח שתפילתו תתקבל והוסיף הוא להתפלל כך - אומר "אור החיים" הק' - שיהא הוא ראוי להיעשות דבר על ידו. ודאי שיצחק ימצא את האשה ההוגנת לו אבל הלוואי שיהיה זה על ידי, שאני אהיה זה שכתוב בפתקתו של הקב"ה שזכות זו תתגלגל על ידי.

הרבה ניסיונות מתגלגלים לו לאדם במשך חייו ולעיתים כמה ניסיונות ביום אחד. אין האדם יודע שדבר זה הוא ניסיון עבורו אלא הוא דואה זאת כדבר של מה בכך. לעיתים זו זכות של עשירי במנין שבאה דווקא כאשר האדם ממנה, לעיתים זו צדקה לעני שמזדמנת דווקא כשיש צורך לפרוט שטר ועוד כהנה וכהנה.

* לו יתבונן האדם וישכיל לראות כל מקרה כניסיון, כמבחן שהקב"ה בוחנו ודאי היה מתנהג אחרת.

7

אמר לי: 'בכל מקום בואך, תמצא מישהו שיאסוף עבורך. הוא יזכה במצווה, ואתה תיוושע.'

אמרת לי: 'מי יסכים להתבזות במקומי?'

ענה ואמר לי: 'אל תדאג לכך, בפיתקתו של הקב"ה כתוב בפרוטרוט מי יעזור לך וכמה יאסוף. מגלגלים זכות על ידי זכאי, ומה' מצעדי גבר כוננו.'

הגעתי איפוא לעיר זו, וחשבתי בלבי: מי כאן זכאי יותר מחברי ורעי רבי יששכר המתמיד? משסירבת, לא כעסתי. הבנתי, שאינך כתוב בפיתקתו של הקב"ה, וזה הכל. עתה אני הולך אל הגביר, לראות האם הוא זה שרשום בפיתקה.

נרעש רבי יששכר ושאל: "אמור לי, לכמה כסף הינך זקוק?" אמר לו: "לארבע מאות זהובים."

אמר: "תן לי את מכתבו של הרבי, אראה מה אוכל לעשות." נטל רבי יששכר את המכתב, והלך לשוק. בדרכו פגש בסוחר. הראהו את מכתבו של הרבי. נפעם הסוחר ואמר: "הגעת ממש בזמן. זה עתה סיימתי עיסקה ברווח הגון של ארבעת אלפים זהובים. אתן לך את כל דמי המעשר. ארבע מאות זהובים, כסכום הנדרש במלואו."

"בגדא, - סיכם רבי יששכר - שהייתי רשום שם, בפיתקה וכמעט שהפסדתי את כל הזכות..."

הסיפור - מעשה שהיה. אבל העיקרון - כתוב הוא משכבר ב"אור החיים" הקדוש בפרשתנו.

* כשאליעזר עבד אברהם מתפלל - על מה הוא מבקש? "ה' אלוקי אדוני אברהם, הקרה נא לפני היום": בטוח היה אליעזר באדוני שתפילתו מקובלת, והוסיף הוא להתפלל, שיהיה הוא ראוי להיעשות הדבר על ידו. ודאי שיצחק ימצא את האשה ההוגנת לו אבל הלוואי שיהיה זה על ידי שאהיה כתוב בפיתקתו של הקב"ה, שאזכה שהזכות תתגלגל על ידי...

הדברים אמורים לגבינו, כולנו, לפרט ולכלל, ודאי הוא, שאנו חיים בתקופה גורלית, והקב"ה משיב לב בנים על אבות, למורשת אבותם, ומעורר את לבבנו אליו, לאמור: "אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה, השיבנו ה' אליך ונשובה." הלוואי ונזכה להיות הכלים

למשימה כבירה זו. הלוואי ונמצא כתובים בפיתקתו של הקב"ה להחיש את קץ הגאולה!

This is one of the most important parts of the judgment passed on each individual on Rosh Hashanah, and we have to beg for our share of opportunities like beggars standing at the door, hungry for these priceless opportunities. And we have to do it with "complete prayers," confident that if we pray for them, God will give them to us.

R' Elya Lopian once spoke at length about that part of the Selichos in which we speak to the *machnisei rachamim*, the Heavenly messengers "who bring in our prayers." We ask them to bring our prayers to the Master of Mercy. He asked, who are these Heavenly messengers? And he explained that when someone comes to the door and asks us for a charitable contribution, he may very well be one of these Heavenly messengers.

In fact, the Gemara brings a number of instances where people were saved from death in the nick of time because they performed a *mitzvah* at the very moment they were meant to die. God granted them the opportunity to perform a *mitzvah* at that critical moment, and they had the good sense to take advantage of it. But if God had not sent them this opportunity with a Heavenly messenger, they would never have gained that extra bit of credit that meant the difference between life and death.

חכמת חיי שרה המצפון רננ

רעא

12

מאמר תנה

והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כרך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת ליצחק (בראשית כ"ד י"ד).

יש לשאול הלא ענין שידוך בשביל יצחק אבינו העולה תמימה זה דבר גדול וקשה, ויקר המציאות למצוא את הראויה לו, כי היא צריכה להיות מושלמת בכל המעלות, בטהרת הלב כאמונה בה' ביראת שמים במדות טובות, איך החליט אליעזר שדולה ומשקה מתורתו של רבו ומושל ככל אשר לו, ואמרו חז"ל שהיה שליט ביצרו כמותו (מד"ר).

מי כמוהו יודע איזה אשה ראויה להיות אשתו של יצחק, ואיך חשב שהיא האשה המתאימה רק על ידי שהיא תעשה גמילות חסד ותגיד שתה וגם גמליך אשקה? ואליעזר כל כך סמך על סימן זה עד שחז"ל אומרים (חולין צה"ג): כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם אינו נחש, ופירש"י כל נחש שאינו סומך עליו ממש כאליעזר עבד אברהם, שאם תשקני אדבר בה ואם לאו לא אדבר בה עכ"ל, ואינו מוכן באמת איך סמך על זה?

ובאמת אמרו חז"ל (מד"ר פ"ט ג), ד' הן שתבעו שלא כהוגן לג' ניתן כהוגן ולאחד ניתן שלא כהוגן, ואלו הן אליעזר עבד אברהם וכו', אליעזר אמר והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כרך ואשתה, הא אילו יצאה אמה אחת והשקתו היה משיאה לבן אדונו? אתמהא, וזימן לו הקב"ה כהוגן, ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת עכ"ל, רואים שבאמת חכע שלא כהוגן ומה היתה דעתו?

כט (א) וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם: הנה ארם אינו נקרא 'ארץ קדם' אע"ג שהיא למזרח ארץ ישראל, מכל מקום 'ארץ קדם' בכל מקום משמעו מזרח העולם למקום שנשתלחו בני קטורה', ולא מצינו על ארם 'ארץ קדם' אלא במקום שמזכיר המקרא שהיו מתעסקים בניחווש וכישוף כמו בלעם אמר "מן ארם ינחני וגו' מהררי קדם" (במדבר כג, 3). ועיי"ש בביאור מקרא זה.

וכן כאן בא זה הלשון³⁵, משום דחתיב "וישא יעקב רגליו", ופירושו, שההולך בדרך מפולש ואין בו מכשולות הרי עוזב את רגליו שיוליכוהו מעצמו ושם עיונו בלברים אחרים, זה מיקרי שירגליו נושאות אותו, משא"כ ההולך במקום שהוא עלול להכשל, אינו מניח רגליו לילך לפי

דרכם, אלא עיניו בראשו להשגיח על רגליו שלא תכשלנה, וזה מיקרי שיהוא נושא את רגליו⁴.

והנה בהיות יעקב בארץ ישראל שלא היו הכנענים משתמשים או בכישוף וכדומה רק משוקעים בעבודה זרה, ומזה היה יעקב כבר נוהר, וכל בית אברהם אבינו האמינו שהקב"ה משגיח על העולם ואין אלת בלעדו, ולא היה יעקב נצרך לשום לב שלא יכשל בעבודה זרה שהרי מכבר היה נבדל מעצמו מתאוה⁵ זו. אבל בהיותו הולך לארם שהיו רגילים בניחווש כבני קדם שהיו רגילים בכישוף⁶, ולזה נמשך טבע לב האדם לדעת מה שיהיה, עד שהזהירה החזרה אותנו על זה "לא ימצא בן מעביר בנו ובתו באש קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וגו' תמים תהיה עם

ה' אלהיך" (דברים יח, ג), שלא יהיה רצונך לדעת עתידות⁶, ובלעם שיבח את ישראל "כי לא נחש ביעקב" (במדבר כג, כג) ויבואר שמה.

ועקב אבינו כשיצא לארץ בני קדם החיירא שלא יפול בזה המכשול על כן עשא יעקב רגליו, משמעו הילוך שלו נשא בדעת, שלא יהיה נמשך בטבע אחר מנהג "בני קדם", והכין עצמו להזהר הרבה בדבר {וזהו פירוש המקרא "שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוט" (תהילים ט"ז, ט). דבהיות דוד הולך במקום איומת העולם בשעה שהיה נרדף, אז היה לו לחוש שלא יכשל בדבר איסור, על כן אמר "שויתי ה' וגו'". והיתה אזוהרה זו לנגדו תמיד, דבלא זה היה ירא שמא יכשל מרעה לרעה עד שיצא חס ושלום, וזה אינו רוצה בשום אופן, והיינו דקאמר "כי מימיני כל אמוט". משא"כ בהיות דוד

אזנים מרשת חיי שרה כד לתורה

(יד) והיה הנערה. לכאורה קשה. למה עשה אליעזר את הנחוש הזה, למה לא שאל לבינתו של בתנאל, כדי לסור אליו ולהציע לו את השידוך, ומה הרויח מתנחוש שעשה? וי"ל, שחשב שבדאי לא יתנו לו את בתם ללכת עם איש לא יודע להם אל ארץ נכריי. אבל כשהקרה ה' לפניו ע"י נחוש. — אמרו לבן ובתנאל:

"מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או טוב הנה רבקה לפניך קח ולך". וכן אח"כ: "אל תאחרו אתי וה' הצליח דרכי".

ואפשר לומר כי הענין הוא דאיתא (בפי"א פ"ב מ"ט), אמר להם צאו וראו איזו היא דרך טובה שידבק בה האדם, ר"א אומר עין טובה, ר' יהושע אומר חבר טוב, ר' יוסי אומר שכן טוב, ר' שמעון אומר הרואה את הנולד, ר' אלעזר אומר לב טוב, אמר להם רואה אני את דברי ר' אלעזר בן ערך מדבריתם שככלל דבריו דברייכם.

* ופי' הרע"ב לפי שהלב הוא המניע לכל שאר הכוחות, הוא המקור שממנו נובעים כל הפעולות, ומפני זה אמר ר"י בן זכאי רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריתם שככלל דבריו דברייכם עכ"ל, והתפאר ישראל מכאר וז"ל, כשהלב שוקט ושמת ישיקף על כל אדם לטובה, וירכו אוהביו בחבר טוב ושכן טוב, וגם במנוחת נפשו יוכל להשקיף את הנולד ויאהב גם ה' בכל לבבו ונפשו ע"כ.

• והנה מעשיית פעולה טובה צדקה או גמילות חסד, אי אפשר עוד להכיר את הלב טוב שבאדם, כי יתכן בכוחות הנפש שאדם עושה טובה לשני וזה בא מחלישות המזג שלא יכול לראות צער, ועושה את זה להקל לעצמו את הצער או מטעמים אחרים, יעויין חו"ה שער עבודת האלקים באריכות בזה.

14 אבל כאן שהיה אליעזר ואנשיו, אמר אליעזר הנה אנכי נצב על עין המים, והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמלך אשקה, וכידוע יש בגופו של גמל מקום לצבירת מים למשך שבוע ימים, כי הגמל הולך במדבריות ושותה כמיות עצמות של מים, וזו טרחה גדולה להשקות גמל וכל שכן שהיו עשרה גמלים, וכאן לא היה מקום לרחמנות כי הלא אליעזר ואנשיו נמצאו על עין המים, ומספיק היה לתת להם את הכר ויקחו מים בעצמם, כי הלא הם גברים ואנשים בריאים, והיא נערה בת שלש (מס' סופרים פכ א ט).

ואדרבא אליעזר התנהג כאילו לא בנימוס, הוא נתן לנערה קטנה לטרוח כל כך הרבה והוא רואה ושותק, וכן איתא בספרנו כ"א וז"ל, מחריש ולא אמר לה אל תטרחי כל כך כמו שהיה ראוי בחוק המוסר, לדעת להכיר מתוך אופן חסידותה וזריותה ההצליח ה' דרכו אם יהיה על צד הטוב והחסד הגמור עכ"ל, ואם הנערה בטוב לכה שמחה לעשות את זה בעצמה, סימן מובהק הוא על טוב לכה כאמת, ובכלל לב טוב כאמת ישנן כל המעלות כדברי ריב"ז.

• ולפי"ו אפשר אולי להצדיק את מעשה אליעזר שחשב שהוא עושה כהוגן, ולא חשש שאיזה אמה תצא ותגיד שתה וגם גמליך אשקה, כי זה יכול להיות רק אצל מי שיש לה נשמה טהורה ולב טוב, אצל רבקה מצא אליעזר יותר גדלות במדת הטובה, כעדות הכתוב 'ותרץ ותמהר' כמה פעמים וחשק לכל גמליו.

אלה הם פלאים! בזמן שאליעזר ואנשיו

עומדים ומביטים ולא עוזרים, רבקה עושה זאת בשמחה ובזריות, כאילו עוזרת לאנשים מחוסרי יכולת וכאה להצלחת, וזה סימן על טוב לכה כאמת, כי מי שיש לו לב טוב כאמת הוא רוצה ומשתוקק לעשות טוב עם השני, לא בגלל חולשת מזג או סבל או רחמנות, אלא ממש שמח על ההזדמנות שיש לו להטיב לזולתו, נביט אל צור חוצבנו ונלמד ממעשיהם הגדולים להטיב עם זולתנו ברצון ובשמחה ובמסירות כאמת. (זכרו מא"ה).

לתת פרשת חיי שרה • עליון קצה 16

איך אליעזר לא בירר האם רבקה מאמינה בהקב"ה

הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל מנהל רוחני ישיבת פוניבז' הקשה איך יתכן שאליעזר סמך על מבחן החסד ולא בירר האם רבקה היא אשה מושלמת במידת האמונה, הרי הולך הוא להכניסה לביתו של אברהם אבינו אבי המאמינים?

אלא שכל יהודי בטבעו להאמין בבוראו שבראו, אלא שהמפריע העיקרי היא מדת הגאווה שגורמת לאדם מחשבות של "כוחי ועוצם ידי", אבל כשראה נערה שהגיעה לדרגה גבוהה כזו במדרגת החסד, שכאשר מבקשים ממנה מים ממהרת להציע מים, ולא רק להציע, אלא לתת בעצמה לגמלים, למרות שראתה שהיו לו עשרה עבדים, כשראה אהבת חסד כזו, הבין שבהכרח היא נובעת מביטול העצמות והרצונות בבחינת "ונפשי כעפר לכל תהיה", אם כן לא יהיו לה מפריעים במידת האמונה.

אור יחזקאל - אמונה עמ' קס"א

17 38 / Shiurei Binah R. Zeleff

Chazal teach us that kindness and benevolence — gemilas chassadim — is one of the pillars upon which the world stands. Yet it still remains to be understood why chesed was the sole criterion which Eliezer, the servant of Avraham, considered in choosing a wife for Yitzchak.

The benefit of chesed in promoting harmony between people is obvious. But there are many sources in Chazal that link chesed to other values where the connection is far less obvious. The Midrash (Yalkut Shoftim 64), for instance, states that one who does acts of chesed is viewed as if he believes in all the miracles that Hashem performed for the Jewish people; one who does not do acts of chesed is considered as if he denied all the miracles. Another Midrash (Kohelot Rabbah 7) links chesed to emunah: One who rejects chesed is as if he denies God. The Torah begins and ends with acts of chesed (Sotah 14a), and Maharal explains that just as in a chain the connecting links are on the ends, so, too, the links to Hashem that emanate from the Torah are created by chesed.

What exactly is the connection of chesed to emunah? Understanding that connection requires us to consider the ultimate barrier to faith in God. Rabbi Elchonon Wasserman, zt"l, in Kovetz Ma'amarim, writes that God's existence is obvious to every human being. The orderly and complex nature of the universe cries out the existence of an intelligent Creator. Only a person's desires and passions blind him to seeing the truth. Shortsighted self-interest prevents him from recognizing that which is self-evident. Chazal enjoin us from straying after false ideologies with the words, "Do not stray after your heart." The source of false ideologies is not in the intellect but the heart. The passions of the heart deprive the intellect of the objectivity necessary to acknowledge the truth. As Rabbi Samson Raphael Hirsch so beautifully puts it, "Emunah is not the knowledge that there is a God, but rather the acknowledgment."

We have seen that the belief in God is a direct function of one's freedom from subjective desires and capacity for objectivity. This, then, is the connection between *chesed* and *emunah*. Only one who can be selflessly concerned with others, who can divest himself of his own needs and be sensitive to those of others can attain the objectivity needed for the true belief in Hashem. Avraham was *rosh hama'aminim* — the first and greatest of the believers — and at the same time the pillar of *chesed*. The two are inseparable.

The *Baalei Mussar* point out that the difference between a window and a mirror is but a little "*kesef*" — silver. *Kesef* is derived

from the root "to desire." When one gives into passions and desires, he sees only himself. Similarly, one who is selfishly concerned only with himself will distort the world. One who frees himself of this selfish perspective and looks out the window to be concerned with others will ultimately have a more honest and objective perspective of the world.

Therefore Eliezer tested Rivkah to see if she was a lover of *chesed*. He sought not just someone who acted with kindness but a lover of *chesed* like Avraham, who actually suffered when opportunities to perform *chesed* did not present themselves.

Eliezer tested Rivkah by asking her for a favor rather than letting her offer first. It is easier to volunteer *chesed*, which is a boost to one's own self image, than to acquiesce to another's request. Eliezer stood by quietly while Rivkah toiled to draw water for his entire flock of camels. He neither offered to help in the slightest way nor expressed any gratitude. Had Rivkah not sought to do *chesed* for its own sake, she would have been discouraged by his rudeness. Only when Eliezer was convinced that Rivkah's *chesed* emanated from complete selflessness, did the test cease. For now he knew that Rivkah's selflessness guaranteed the objectivity needed for true *emunah*, and that she was fit to be the mother of the Jewish people.

§2 The Midrash relates a verse from *Proverbs* to Eliezer, one phrase at a time:

It is written, An intelligent servant will rule over a shaming son, and will share the inheritance among the brothers (Proverbs 17:2). An intelligent servant — this is an allusion to Eliezer. The Midrash explains: And what demonstrated his intelligence? אמר כבר קללתי של אורתי [Eliezer] said, "My curse is already in my hand, perhaps a Cushite or a barbarian will come and enslave me!" It is better for me to be enslaved in this (i.e., Abraham's) house and not in another house.

himself indicates that eventually Eliezer had light on that journey. And who, then, provided light for him? The Holy One, blessed is He, provided light for [Eliezer] with meteors and with lightning. Let him trust in the Name of HASHEM and rely upon his God — this suggests that Eliezer merited that light through the trust he placed in God. And this trust is evidenced by Eliezer's prayer of our verse, "HASHEM, God of my master Abraham, may You so arrange it for me this day that You do kindness with my master Abraham."

לכאוי יש להבין על מה ולמה מיהר כל כך אליעזר שהשידוך יצליח מה היתה הבהלה על "היום", שדוקא בו ביום תהיה ההצלחה למה בכלל קובע אליעזר יום, כלום יקרה איזה אסון אם יתאחר השידוך לעוד זמן מה, ואם התאחר יצחק עד ארבעים שנה, מה כה חשוב שלא יתאחר עוד איזה זמן, פחות או יותר.

אכן, כפי המבואר במדרש היה אליעזר נוגע בדבר, היתה לו נגיעה של מחשבה ליקח את יצחק לבתו, כמשי"א ז"ל "כנען בידו מאזני מרמה, כנען זה אליעזר, בידו מאזני מרמה, שהיה יושב ושוקל אם בתו ראויה היא". (ב"ר פ' נט')

לכן השתדל והתאמץ אליעזר להשתלט על הרגש והתשוקה שלו, הוא נלחם כארי כנגד הנגיעה שלו, גם אם היתה זו נגיעה כשרה, שע"י שישתדך עם רבו אברהם ויצחק ישרה עליו השראה והשפעה עליונה שיצא מכלל "ארור לברוך", אבל הוא לחם נגד יצר-טוב זה, כדי לשמור הכטחתו ולקיים את שבועתו שנשבע לאברהם,

21

ולכן היה ממחר עצמו ומזדרז ומתפלל שיצליח להחזיק את הרגש הטוב ואת ההסכמה העצמית החזקה שלו שלא ליפול ברשת היצר, שלא יתפתה להפר את הברית שכרת עם אברהם, וכל זמן שהרגש הקדוש חי ומתקיים בלבו לשמור את השבועה וכל זמן שלא הצטנן ולא נחלש כוח הטוב ללחום נגד היצר, ונגד כל מחשבה ונטיה אחרת, עשה את המאמץ הגדול ביותר כדי למהר ולקרב את השידוך שהוכיחו לו השמים, שהיא רבקה, היא הראויה להיות אשה ליצחק.

ולכן התפלל והתחנן "הקרה נא לפני היום", דוקא "היום", כדי לבצע את השליחות בשלימותה, כפי שאדונו אברהם רוצה, עם כל הכוונה הטהורה והרגש הטוב, שלא תהיה פגיעה כלשהי בזה.

ולכן אמרו חז"ל שאליעזר עבד אברהם היה מן הארבעה שביקשו שלא כהוגן, וזימן לו הקב"ה כהוגן, "והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתח" (שם, יז), ואילו יצאה אמה אחת והשקתו היה משיאה לבן אדונו, זימן לו הקב"ה והנה רבקה יוצאת" (ויק"ר פ' לז) השלא כהוגן של אליעזר נבע מתוך מהירות ורצון טוב וחזק לקיים את הרגש הטוב נגד נגיעתו מהירותו וזריזותו במצוה של כבישת היצר, בעוד שהאש של האמת בוערת. השלא כהוגן הוא כהוגן, (ראה מאמר "בשעת רעוא", פ' פנחס).

"מעייני החיים" ג' מתוך מאמר "השלא כהוגן הוא כהוגן"

וע"כ כשמצא אליעזר את עצמו, כי שכלו עומד תחת השפעת הנגיעה שמטלת לו ספיקות למען יטה הענין לטובתו, כמו שדרשו אולי לא תאבה אלי כתיב הרגיש כי א"א לסמוך על בינתו לפי השקפת דעתו, כי בשום אופן לא יראה האמת לאישורו, ומבוכה זו מבוכת השכל ומדות שהיתה אז אצלו, כינה חז"ל במאה"כ אשר הלך חשכים, וע"כ מצא לנכון לסלק את עצמו לגמרי, ועשה הסימנים והתפלל הקרה נא לפני היום, שבזה יצא לשום בה' מבטחו שהוא מושלל משכל האדם, וע"ז אמרו יבטח בשם ה'.

למדנו מכלל זה עד כמה אין לאדם לסמוך על עצמו ועל שכלו כלל וכלל, וכמאה"כ ואל בינתך אל תישען, וביאר הגר"א ז"ל שלא תאמר אבטח בה' אך אני מחויב לעשות ולהשען גם על שכלי, ולכן אמר שאל תשען אפילו כחורת משענת לא יהא לך שכלך. (אור המוסר ב')

לא יארע לי לא אעשה, כאליעזר עבד אברהם, וכן כל כיוצא בדברים האלו, הכל אסור, וכל העושה מעשה מפני דבר מדברים אלו לוקה, עכ"ל. וא"כ האיך אליעזר שנקרא "דמשק אליעזר" שהיה דולה ומשקה מתורת רבו ואפילו זיו איקונין שלו היה כשל אברהם, האיך עשה דבר אשר לא יעשה.

• וקושיא זו הקשו התוספות בחולין (צ"ה, ב), ותירצו, שלא נתן לה הצמידים עד שהגידה לו בת מי היא. ואע"פ דכתיב ויקח האיש נזם זהב, והדר כתיב ויאמר לה בת מי את, אך אין מוקדם ומאוחר בתורה. וכן מתבאר מהמשך ספורו אח"כ ממהלך הענין וכי' - עכ"ל. וראה עוד בתוספת ברכה.

28 Selene

14. So let it be that the maiden to whom I shall say. He did not make this a sign whereby he might recognize Isaac's destined wife, because that would be divination (נחש), rather he prayed that it might fall out so; and so it was with Jonathan the son of Saul (see I Samuel 14:8-12). As for the saying of our Sages, קָל נַחַש שְׂאִינוּ בְּאֵלֵינוּ, עַבְד אַבְרָהָם וְיִהוֹנָתָן בֶּן שְׂאִיל אֵינוּ נַחַש אֲנִי, An omen which is not as that pronounced by Abraham's servant Eliezer, or by Jonathan the son of Saul, is not considered a divination (Chullin 95b), their intent and meaning is: If the individual says it as a prayer, but as divination, i.e., "If thus and thus happens then I shall do this," then he is guilty of divination (נחש).

29

אולם באמת יעייין משי"כ בספורנו (בראשית כד, יד) על הפסוק "והיה הנערה אשר אומר אליה" - התפלל שיהיה כך, לא שסמך על נחש, וכן היה ביהונתן בן שאול, ומה שאמרו ז"ל כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם ויהונתן בן שאול אינו נחש, הכונה היא שיאמר המנחש כדבריהם, אבל יאמר זה שלא בדרך תפילה אלא דרך נחש שאם יקרה כן יעשה כך וכך, עכ"ל. [והראב"ד שם חולק על הרמב"ם בלשונו החרפה אך לא ביאר סברתו, ולפמשי"כ הדברים מבוארים, משום שכל אלה שהוכיח הרמב"ם ובגמ' חולין (דף צט) עשו זאת בדרך תפילה וזה מותר, ואין בזה ח"ו שום נחוש או כשוף], וגם כאן הרי מבואר שאליעזר התפלל (בראשית כד, יב): "ויאמר, ה' אלהי אדני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדוני אברהם". וכן להלן בפסוק יד: "...ובזה ארע כי עשית חסד עם אדוני, ופרש"י: "לשון תחינה הודע לו בה", עכ"ל. (ובזה רמז רש"י ליישב קושיאנו, וכמשי"כ שם בשפתי חכמים "לא שע"י הסימן ידע זה, אלא הוא התחלת דיבור שהתחנן לה' שיודיע לו בזה כי עשה חסד"). וא"כ כשהגיע אליעזר לבית לבן ובתואל וסיפר את כל הקורות אותו, הרי בעצם יכלו לחשוך בו שזה ענין של נחוש וכישוף ולמה יתנו לו את רבקה לאיש מזור זה. אבל אחרי שסיפר להם שזו היתה תפילה, והקב"ה נענה לתפילותיו וכמ"ש "יאבוא היום אל העין ואומר: ה' אלהי אדוני אברהם אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הולך עליה" (בראשית כד, מב). ואז ענו ואמרו "מה יצא הדבר", שהרי תפילותיו של אליעזר נענו, ולכן אינם יכולים לדבר רע או טוב, כי יכלו לדבר "רע", וכמשנ"ת שזה ענין של נחוש ולא אמת.

30

ובזה יתבאר מה שדרשו במ"ר "מהיכן יצא - מהר המוריה", משום ששם היה זה גם ענין של תפילה ולא ח"ו מה שעשו כל גויי הארץ שהיו מקריבים בניהם למולך וכמו שאומרים אנו בסליחות, "מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו", ומי שענה לאברהם אבינו הוא גם ענה לעבדו לאליעזר. נמצא שמה"ר המוריה", יצא ענין זה של מענה לתפילותיו של אברהם. ומשום כך התורה מאריכה בשיחות של עבדי אבות כדי להשימענו לאיזו מדרגה יכול להגיע כל אדם ואפילו עבד עד כדי שהקב"ה עונה לתפילותיו, ובה גם יובן מה שרש"י ז"ל לא רמז את ענין בתו של אליעזר בפעם הראשונה, משום שאז סבר אליעזר כי הוא כעבד אינו ראוי להשתדך למשפחה מיוחסת ומפוארת כמו זו של אברהם, ואף אברהם לא ירצה להשתדך עם פשוטי עם כאלה. אבל אחרי שתפילותיו של אליעזר נענו בדיוק נמרץ כמו שביקש, הרי כאן החל לחשוב כי הוא קרוב אצל הקב"ה, והקב"ה שומע ונענה לתפילותיו וא"כ גם הוא כבר יכול להיות משודך עם בית אברהם, כי אין הוא מפשוטי עם, ולכן רש"י ז"ל רומז על כך רק בפעם השנייה.

31 קודש בר מצוה פרשת חיי שרה

ונראה בביאור הדבר (וכע"ז כי בכס"מ שם), דבאליעזר לא היה זה בגדר נחש כלל, כי אם מילתא דמסתברא, שאמר שזו שתעשה כן הרי זה ראייה שהיא טובת לב וראוי לקחתה ליצחק, וא"כ לא הי' זה כנחש שסמך על ענין בעלמא, ומשו"ה אין כאן איסור נחוש לדעת הרמב"ם. [א"ה, ולפי"ז צ"ל דמאי

"שלא כהוגן" - מדוע לא התרום במדרגתו

אמנם לכאורה צריך להבין, מדוע אמרו חז"ל ששאל שלא כהוגן, אם בקשתו נבעה מתוך שהיה ירא ה' והלך חשכים ואין נוגה לו, א"כ זו כקשה כהוגן, שהרי מחוסר ברירה מתוך נאמנותו לשליחותו והיראת שמים שהיתה בו, הוא בטח בה' שמסר את שליחותו לה' שהוא יחליט ויפעל כשכילו, א"כ מדוע זה שלא כהוגן?

אמנם על אף זאת היה ביקורת ותביעה עליו, שהיה מוטל עליו להתרום למדרגה יותר גדולה ולהתגבר על הנגיעות שלא יושפע מהם כלל ויהיה שלם בהחלטותיו, אמנם נכון אחרי שהיה ירא ה' ופחד מהנגיעות פעל כפי שצריך לפעול, מ"מ התביעה "שלא כהוגן" מדוע לא התרום אף על נגיעה זו, שלא תהיה שום נקודה שתאפיל על שליחותו. היתה לו איזה נקודה של 'אור' ופחד שמא הנקודה הזו של אור לא תתן לו למלאות את שליחותו כנאמנה.

ילקוט לקח טוב קיט

25

ע"ז חז"ל אמרו "יפה שיחונן של עבדי אבות מתורתן של בניס" משום שכל התורה לא ניתנה אלא לתקן מידות האדם. לכן, כאשר כל שיחונן של עבדי אבות היא פרק בתורת תיקון המידות, ומכל פעולה ומכל דיבור שלהם נוכל ללמוד איך להעביר על המידות, מובן מדוע האריכה התורה כ"כ, כדי לגלות כל פרט ופרט ע"מ ללמדנו איך לנהוג. נמצא שאלו הן גופי תורה. וזו מטרת התורה כולה כמו שאחז"ל שבעת שאלו המלאכים "יתנה הודך על השמים" השיב להם משה: "כלום קנאה יש בכם כלום שנאה יש בכם" (שבת פט).

קד אלה הרגרים

26

והנה בכ"ר נאמר על פסוק זה: "מה יצא הדבר - מהיכן יצא - מהר המוריה יצא", והדברים צריכים ביאור.

עד יש להבין מה שמפרש"י על הפסוק "אולי לא תלך האשה אחרי" (בראשית כד, לט) - "בת היתה לאליעזר, אלי כתיב, והיה מחזיר למצוא עילה, שיאמר אברהם לפנות אליו להשיאו בתו ליצחק וכי". ולכאורה היה צריך לפרש ענין זה בפעם הראשונה כשאליעזר עצמו שאל את אברהם "ויאמר אליו העבר אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת וגו'" (בראשית כד, ה).

• ולביאור הענין נראה לומר, דהנה כל המעשה הזה של אליעזר תמוה ולכאורה אסור לעשותו עפ"י ההלכה, שהרי הוא תלה דברים באיזה מעשה שהיה צריך לקרות לדעתו, וכמו שנאמר "והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כרך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק ובה ארע כי עשית חסד עם אדוני" (בראשית כד, יד), וכך מפורש ברמב"ם פ"א מהל' עבדות כוכבים ה"ד: "...וכן המשום סימנים לעצמו אם יארע לי כך וכך אעשה דבר פלוני ואם

וזהו דכתיב: "ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה רבקה יוצאת", היינו שעוד לפני גמר תפילתו כבר היתה רבקה יוצאת, שבמקרה יצאה וכבר היתה שם עומדת לפניו, כי מעשה השי"ת בכבודו ובעצמו אין לו שהיה של זמן.

מפני מה שינה אליעזר משליחותו?

בזה מיושב למה שינה אליעזר משליחותו, שהרי אברהם אבינו לא אמר לו כן, אלא אמר לו שהקב"ה ישלח מלאכו לפניך?

ונראה לפי הנ"ל, שאליעזר היה עבד נאמן המחכים את רבו, והבין שכאן צריך עוד יותר ממה שביקש משלחו, שאברהם הסתפק במלאך, ואילו אליעזר ביקש הנהגה של מקרה. היינו בכבודו ובעצמו של הקב"ה.

עוד נראה לומר בזה דבר נפלא. אליעזר הרי היה השליח של אברהם לקיים את חיוב אברהם להשיא אשה לבנו, אך הרי מבואר בענין שאליעזר קידש שם את רבקה, ועל כרחך שהיתה לו שליחות גם מיצחק, וא"כ אע"פ שאברהם אמר לו שהקב"ה ישלח מלאך, אבל נראה לדעתי לומר שיצחק הזהירו שלא להשתמש במלאכים, אלא שהאשה תיבחר על ידי השי"ת בכבודו ובעצמו. ולכן ביקש אליעזר מקרה, שהוא הבכבודו ובעצמו, שזו מידתו של יצחק אבינו להידבק בהשי"ת בכבודו ובעצמו מחמת יראת שמים.

והנה כשסיפר אליעזר ללבן את קורותיו, לא סיפר שביקש "הקרה לפני היום", אלא אמר: "ואבוא היום אל העין, ואומר ה' אלקי אדני אברהם אם ישך נא מצליח דרכי אשר אנכי הלך עליה".

ונראה הסיבה, משום שהם לא יבינו על מה הוא שח. שזו כל עיקר מעלת הצדיקים, לדעת מהו "מקרה", אבל אצל הגויים ערלי לב המשמעות של מקרה היא הפוכה, בלי השגחת השי"ת, לכן סיפר להם רק שאברהם אמר שהשי"ת ישלח מלאך ולא יותר.

יצחק אכל רק מיד ה'!

ותנה לקמן כתיב: "ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני, ויאמר כי הקרה ה' אלקיך לפני". ולכאורה, מה איכפת לו ליצחק שהביא במהרה, ומה כאן הענין שנאמר על זה פסוק שלם?

ובפשטות יש לבאר, שחשד יצחק בעשו שלקח מן הסמוך - מן הגזל.

אמנם לפי כל האמור נראה, שיצחק חשד בעקב שעשה מעשה נסים, והשתמש במלאך להביא את הציד, ויצחק שהיה הסמל למידת היראת-שמים והדביקות הגמורה בהשי"ת, לא יאכל אלא רק מיד ה'.

ועל זה הבטיחו יעקב, שבא לו במקרה - "כי הקרה ה' אלקיך לפני", היינו בטבע גמור, שזה מעשה ה' ממש, וזהו "כי הקרה ה' אלקיך לפני".

ומה נפלא מה שתיכף שאלו יצחק: "האיתה זה בני? נשאו אם לא?" ועיין ברש"י שפירש: "אמר יצחק בלבו, אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר 'כי הקרה ה' אלקיך'".

ולפי הנ"ל יש לומר עוד, שסוד זה הוא ממש היפך כל מציאות עשו והאומות. לפי הבנתם, המילים הללו עצמן - "הקרה" ו"ה' אלקיך", מהוות סתירה מיניה וביה, כי אם זה מקרה - זה לא מה, ואם זה מה - זה לא במקרה, וכשיעקב הזכיר את הסוד הנפלא הזה, שאדרבה, מקרה הוא הבכבודו ובעצמו, מיד תמה יצחק: "האיתה זה בני עשו"? כיון שענין זה אינו שייך אלא ליעקב.

ההבדל בין השגחה למקרה

אליעזר מבקש מהקב"ה "הקרה נא לפני היום", היינו במקרה, וצריך ביאור מה היה עניינו המיוחד של אליעזר שהדבר ינתן לו בדרך מקרה.

הנה אצל רות כתיב: "ויקר מקרה חלקת השדה לבועז" (רות ב, ג). ולכאורה תמוה הוא, שנקט הכתוב לשון מקרה, בשעה שבמעשה זה היה תלוי כל עתידו של מלך המשיח.

יתירה מזו, בגמ' (ר"ב צא ע"ב) אמרו שרות נקראת "אמה של מלכות", ופירוש הדבר לכאורה, שכשם שעם ישראל היה יכול לצאת רק מארבע האמהות - כך מלכות בית דוד ומשיח צדקו יכלו לצאת רק מרות, וא"כ כאשר סיבב השי"ת שתזמן רות לשדה של בועז, איך ניתן לכנות זאת בלשון מקרה? אתמהא!

הבה ונתבונן: מהי השגחה ומהו מקרה?

אם, לדוגמא, נפל עלה מעץ ונח במקום מסויים - מעשה יכול להיות בהשגחה ויכול להיות 'במקרה'. השגחה פירושה שיצאה הכרזה בשמים שעלה פלוני יפול במקום פלוני, וההכרזה הולכת מעולם לעולם, ממלאך למלאך, שכן בין המלאכים ישנן מדרגות על גבי מדרגות, עד שמגיעה למלאך הקרוב לעולמנו והוא מכונן את העלה למקום פלוני.

אך כשאין זה בהשגחה, אלא במקרה, פירושו שלא יצאה על כך הכרזה, ואין אף מלאך או שרף או חולם חלומות שיוודע שצריך שיקרה דבר זה, אלא מציאות הטבע מסובבת שיקרה כך. ומהי מציאות הטבע? השי"ת מהווה כל ההווה. כלומר, המקרה הוא עובדה המופעת לא על ידי מלאך, לא על ידי שרף, אלא ישירות על ידי הקב"ה בכבודו ובעצמו.

זוהי ההגדרה הנכונה של מקרה - דבר שקורה בטבע, היינו בהנהגה ישירה של השי"ת כשהוא בבחינה של בכבודו ובעצמו.

זה מה שהיה אצל רות, שהזדמנותה של רות לשדה בועז היה מעשה השי"ת בכבודו ובעצמו!

ולמה באמת היה צורך דוקא בהנהגה זו של מקרה, ולא די היה בנס רגיל?

משום המיזד מפני השטן. אם היתה יוצאת הכרזה: 'הנה רות מגיעה לשדה בועז', כיון שממעשה זה אמור לצאת דוד המלך ומלך המשיח - מיד היה בא השטן, מקטרג בכל כוחו ועושה כל מה שיוכל כדי לעכב. אבל כאשר נעשה הדבר בדרך 'מקרה', בהנהגה נעלמת ונסתרת של מעשה ה' מעיקרא בבריאת העולם - זוהי מציאות שאי אפשר לקטרג עליה ולעכב, כי היא נעשית ע"י השי"ת בכבודו ובעצמו.

הצורך במהירות ובזריזות

לפי זה מובן מדוע מוזכר כאן כמה וכמה פעמים ענין הזריזות והמהירות: 'ירץ העבד לקראתה', 'ותמהר ותערך כדה אל השוקות ותתן עוד אל הבאר לשאוב' וכו'.

וטעם הדבר ביאר מרן הגרי"ז ז"ל, שהרי אליעזר אמר "הקרה לפני - היום", זיינו שהסימן היה שיתקיים עוד באותו יום, והוא הרי הגיע לשם לעת ערב, נמצא שתוך זמן קצר מאוד צריך היה לקרות כל הענין, ומכאן נבע הצורך למהר ולהזדרז ככל פרט. עכ"ד מרן הגרי"ז ז"ל.

ולכאורה, למה באמת הכל היה צריך להיעשות כל כך במהירות עד סוף אותו יום? מה היה קורה אם היו ממתנים עד למחרת?

ונראה שהוא מטעם הנ"ל, שאם יתארך הזמן עלול להזדמן קטרוג לעכב. לכן זיחר אליעזר בעצמו וכן זירז את רבקה במעשיה. ומשום כך ביקש אליעזר שהסיוע בוא לו מן השמים בדרך מקרה, כי אם היה מבקש בקשה רגילה, היה יוצא מלאך מביא אותה, וזה לוקח זמן, שהרי אמרו חז"ל (ברכות ד ע"ב): "מיכאל באחת וגבריאל בשתיים", היינו שישנו שיעור זמן לכל מלאך כמה זמן לוקח לו להגיע מן השמים אל הארץ, ואחרי שיגיע לכאן עליו להביא את רבקה, ואם היה אליעזר ממתין למעשה המלאך עלול היה המקטרג לעכב. על כן ביקש שהיה במקרה, היינו ש"במקרה" כבר תהיה שם.

"ה, You Who not only are the First Cause, the Cause of all causes in the creation of the world, but are מקרה each new moment, bringing it into existence; from the events of my master's life I learned the true meaning of this Name, and for the sake of the future of my master's life I offer this plea: הקרה נא!"

* We have already indicated the connection between, even the identical meaning of, the roots קרה and קרא (see Commentary above, 19:8). The Jewish concept of "מקרה" has nothing in common with the notion of "blind chance," with which "מקרה" is commonly associated. What the notion of "blind chance" calls a "מקרה" is, according to the Jewish conception, by no means accidental. When someone speaks of "כל הקרות" or "הקורות אותי," he refers to events to which he did not "call"; rather, they "called" him to them. He did not expect them or reckon on them, but precisely for this reason they befell him at the behest of the Most High, sent intentionally by the Director of all things. (Shemuel נקריתי קטר הגלבע)

II, 1:6) means: I was called there, as it were; it was not my will or intention to be there; a higher power, independent of me, led me there.

38 This conception is clearly apparent in Scripture, where we are commanded to arrange a מקרה. Of the cities of refuge it says: הקיימתם לכם (Bemidbar 35:11). We are to establish these cities in locations that are easily accessible to the inadvertent manslayer, so that he is easily guided to them, as it says explicitly: חנך לך הדרך (Devarim 19:3; see Makkos 9b). This unfortunate fellow had no intention of committing manslaughter precisely in the vicinity of the road leading to the city of refuge. After all, the whole deed was committed inadvertently. That he found himself near this road was, from his perspective, merely "accidental." Beforehand, however, provision had been made to ensure that, at reasonable distances, there would be roads leading to an מקלט.

* Koheles is right when he says that the wise man has this in common with the fool: שפמרה אחד יקרה אחיכם (Koheles 2:14). Even the wisest, if you will, the cleverest, person cannot escape מקרה. He, too, is bound to experience events — the greater part of the events of his life may be such — that he did not expect or foresee, much less cause intentionally; rather, they "call" him and put him in situations and circumstances that were beyond his reckoning.

• Eliezer, who prays "הקרה נא," is requesting, then, that God take into hand the matter for which he had come here. By himself, he, Eliezer, will be unable to achieve his goal. By adding the word "לפני," he expresses the wish that the requested מקרה will further him on his course, in the direction in which he had already set out; that is to say, that it will help him accomplish the mission he had undertaken.

Eliezer's behavior, which is cited by the Gemara (Chullin 95b) as a model for prohibited נישוח, does not really constitute נישוח, as already explained by the ר"ן (ad loc.). A מנחש makes his action dependent on an occurrence that has no rational or natural connection with that action. In Eliezer's case, however, the sign by which he sought to identify the woman suitable for Yitzchak is one of the character traits that, to this day, distinguish the descendants of Yitzchak and Rivkah, character traits that we subsume under the term "גמילות חסד." It was in the home of Avraham that Eliezer had first come to know that love of fellow man that is ever ready to lend a helping hand, a love that gradually made its way also into the non-Jewish world through the direct and indirect influence of the mission assigned to Avraham's progeny. Eliezer felt that this quality, the distinguishing feature of Avraham's home, must also be found in the character of the woman who was destined to be the mistress of this home and the right wife for Yitzchak.

* Eliezer had reason to believe that this character trait could be found only among Avraham's family, and it was on this assumption that he based his actions. In any event, it must have been a rare quality, for otherwise Eliezer would not have considered it a sure sign.

הגמרא (נדה טו:): אומרת: "מלאך הממונה על ההריון נוטל טיפה ומעמידה לפני הקביה ואומר לפניו: רבש"ע, טיפה זו מה תהא עליה, גבור או חלש, חכם או טפש, עשיר או עני, ואילו רשע או צדיק לא קאמר כדר' חנינא, דאמר ר"ח הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" — עוד קודם יצירת האדם קובע הקביה *מראש את תפקידו ואת עבודת ה' שלו בכריאה, ולפי תפקידו זה מקבל כל אחד את התכונות הדרושות ואת הכלים הנצרכים, ולאור זה מתבצעים אח"כ כל המקרים שנגזרים עליו מלמעלה שאינם בתחום בחירתו. וכגון: העוני שנגזר על האדם בתור חלקו בעבודת ה', לעבוד את הקביה עם נסיון של עוני. אמנם יש גם עוני שבעצם לא היה מגיע לאדם, אך בגלל שקלקל את מעשיו מקבל אותו כעונש, ואולם יש עוני שבא על האדם כפי חלקו הוא בעבודת ה'.

• וכן בגמרא (מו"ק כח:): "בני חיי ומוזנא לא בזכותא תליא אלא כמולא" — מה המשמעות "מול"? לא ח"ו מקרה שאיננו מכוון, אלא הם מאורעות וכלים הנוזלים על האדם ומכוונים מלמעלה, וכאמור הם נקבעים מראש לפי חלקו המיועד לו בעבודת ה'. אמנם ביראת שמים שונה הדבר — "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (ברכות לג:), יראת שמים חלויה בבחירתו של האדם, אם בחרה הוא בטוב או ח"ו להיפך כדבר.

לאור יסודות חשובים אלו נבין היטב פרשיות רבות בתורה. חלוקת ארץ ישראל היתה עפ"י גורל, "והתנחלתם את הארץ בגורל למשפחותיכם... אל אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה" (במדבר לג, נד). כל שבט ושבת באופן כללי, וכן כל אחד ואחד מהשבט באופן פרטי, קיבלו את חלקם המיועד להם בארץ ישראל לאור תפקידם בכריאה במסגרת עבודת ה' — כל אדם עם הכלים הדרושים לו לפי מה שנקבע מראש. כאמור, ענין זה הוא משרשי הנהגת הכריאה, ואף משה רבינו לא היה ביכולתו להשיג זאת, ולכן גם לא היה ביכולתו להחליט מהו חלקו של כל שבט בחלוקת הארץ. מי איפוא יכול לקבוע? הגורל הוא הקובע, זאת אומרת, החלטה זו התלויה בשורשי הכריאה, היא מסורה בידי שמים לפי הנהגת המול שהוקבעה מראש.

אליעזר עבד אברהם, כשהלך בשליחותו של אברהם לחפש אשה ליצחק ממשפחת בית אברהם, לא רצה לטמון על בחירתו האישית, כי חשש מנגיעות אישיות, אולי ע"י בחירתו יעשה איזו פעולה להכשיל את השליחות, לכן השאיר את הבחירה בידי שמים, והתפלל לה': "הקרה נא לפני היום" — הקראה מלמעלה, בת הווג כבר מוזמנת מראש מ' יום קודם יצירת הולד (סוטה ב). סוד זה טמון בשורשי הכריאה, ואמנם אף ביד האדם נשאר עכ"פ ענין ההשתדלות, אעפ"י הבין אליעזר כי אם יש לו חשש מנגיעות, ההשתדלות אינה רצויה כלל, ועל כן מסר את הבחירה בידי הקביה שיקרהו לפי מה שנקבע נגזר מראש.

כאמור, המעשים שלנו מתבצעים לפי התכלית שזומנה לנו מראש, כל אחד ותפקידו האישי בכריאה. האדם צריך להתאים את עצמו לתפקידו, והבחירה שלו מתבטאת אם הוא אמנם מנצל כראוי — ובשלמותם — את הכלים לתפקידים שיועדו לו מראש.

אמנם לפעמים יש גם סכנה בכך, שהאדם עלול להחליף את תפקידו. במקום לראות במולו שוומן לו משמים את תפקידו, ובהתאם לכך לשעבד את רצונו, ירצה האדם להתאים את תפקידו לרצונו. וכן נאמר באבות (פ"ד, מ"א) "איזהו עשיר השמח בחלקו", מהו בחלקו? הביאור, חלקו של האדם נקבע מראשית הכריאה, והאדם צריך להיות שמח בחלק תפקידו זה במסגרת עבודת ה', ולהבין ולהכיר כי אם הקביה ייעד לו חלק זה, הרי חלקו זה בלבד הוא לטובתו — ולטובת תכלית הכריאה, וממילא אל ישאף לתפקידו של פלוני שאינו מתאים כלל למסגרת עבודת ה' המוטלת עליו. כן צריך להיות מבט השקפתו על המקרה המזל הגורל.

הכופר — פוסח על שתי הסעיפים, הוא משתמש במקרה כרצונו האישי וכפי הצלחתו. אמנם הוא יודע שיש דברים הנגזרים מלמעלה אשר הם אינם בתחום שליטתו, אבל בכל זאת הוא מרמה את עצמו שהוא כביכול בעלים על המזל, בידי וכוחו לשעבד את המזל לרצונו — וכפי רצונו. כשמצליח איננו חולה את ההצלחה במזל, אלא זוקף אותה לכוחו וליכולתו האישית, אולם

מאידך כשאינו מצליח חולה זאת במזל, וחי בהרגשה שאין זו אשמתו, שהרי יש דברים שאינם בתחום שליטת האדם, ובס"ה הרי זה מזל לא מוצלח. הוא איננו חש כיצד על כל צעד ושעל הוא נאלץ לחיות עם סתירות מיניה וביה.